

An aerial photograph of a residential neighborhood at sunset. The sky is filled with dramatic, orange and red clouds. Below, a dense cluster of houses with dark roofs and light-colored walls is visible, interspersed with green trees. The overall scene is bathed in the warm, low light of the setting sun.

А.І. Богданенко

**Дослідження
інвестиційно-інноваційної
діяльності:
тенденції та проблеми**

А. І. Богданенко

**ДОСЛІДЖЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНО-
ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ:
ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ**

Монографія

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2018

УДК 330.322+330.341.1](477)(02)
Б73

Рецензенти: *Є. О. Романенко*, доктор наук з державного управління, професор, заслужений юрист України, Президент Асамблеї докторів наук з державного управління України, Проректор Міжрегіональної Академії управління персоналом
О. М. Непомнящий, доктор наук з державного управління, професор, академік Академії будівництва України, професор кафедри державного управління Міжрегіональної Академії управління персоналом
І. В. Чаплай, кандидат наук з державного управління, доцент кафедри державного управління Міжрегіональної Академії управління персоналом

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 4 від 25.04.18)

Богданенко А. І.

Б73 Дослідження інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні: тенденції та проблеми: монографія / А. І. Богданенко. — К.: ДП “Вид. дім “Персонал”, 2018. — 80 с. — Бібліогр.: с. 75–79.

ISBN 978-617-02-0308-3

Досліджено теоретичну ідентифікацію понять та категоріальних груп державного регулювання інвестиційно-інноваційних процесів; визначено напрями оптимізації державної політики управління інноваційними та інвестиційними проектами в Україні; обґрунтовано організаційно-правові засади державного регулювання розвитку інтелектуального потенціалу населення; окреслено сфери розвитку та вдосконалення національної інноваційної системи як об'єкта державної політики.

Для вчених, викладачів, докторів, аспірантів, практичних політиків, журналістів та медіа-працівників, а також широкого кола читачів, які зацікавлені інвестиційною та інноваційною діяльністю.

УДК 330.322+330.341.1](477)(02)

ISBN 978-617-02-0308-3

© А. І. Богданенко, 2018
© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2018
© ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2018

ЗМІСТ

Вступ	4
Розділ 1. Теоретико-методологічні основи державного регулювання інвестиційно-інноваційних процесів.....	9
1.1. Теоретичні засади визначення поняття та категоріального ряду державного регулювання інвестиційно-інноваційних процесів	9
1.2. Обґрунтування природи інвестиційно-інноваційної політики як об'єкта державного управління.....	15
Розділ 2. Механізми формування і реалізації державного управління інноваційно-інвестиційною діяльністю.....	24
2.1. Напрями оптимізації державної політики управління інноваційно-інвестиційним розвитком в Україні.....	24
2.2. Організаційно-правові засади державного регулювання розвитку інтелектуального потенціалу населення України.....	31
2.3. Розвиток національної інноваційної системи як об'єкта державної політики	40
Розділ 3. Напрями удосконалення державного регулювання інноваційно-інвестиційної політики	47
3.1. Сучасний стан та проблеми політико-правового нормативно-організаційного регулювання інноваційно- інвестиційної діяльності.....	47
3.2. Конкурентна стратегія ведення інвестиційного бізнесу: інституціональний підхід	55
3.3. Роль, місце та завдання трансферу технологій для інноваційної модернізації	63
Висновки	71
Література.....	75

ВСТУП

На етапі сьогодення, економічний розвиток інвестиційної діяльності, а саме її ефективність, в основному, пов'язана зі спроможністю фінансового та кредитного ринків нашої держави. Реформування системи інвестиційної діяльності, на даний момент, розглядається як одне із найактуальніших завдань державної політики. У той же час, з моменту початку розвитку інвестиційної діяльності сталося багато змін у джерелах інвестування через те, що бюджетні джерела поступово перестали відігравати головну роль у цьому процесі. Натомість, значне місце у системі фінансування тепер належить позабюджетним джерелам, в основному, інвестиціям приватних інвесторів. На відміну від різноманітних іноземних моделей, розвиток системи вітчизняної інвестиційної діяльності залежить від прямих приватних інвестицій, а не від кредитних ресурсів. Відтак, до основних проблем у сфері інвестиційної діяльності відносяться обмежений обсяг бюджетних ресурсів, невисокий рівень доходів населення, нерозвиненість системи кредитування, високі процентні ставки по кредитах, що надаються різноманітними фінансовими посередниками тощо.

У монографії розглянуто теоретичні аспекти інвестиційної діяльності в Україні та закордоном, визначено її сутність та основні проблеми. Виявлені форми інвестиційних взаємовідносин дали можливість сформулювати їх специфічні особливості. Оцінено вплив рівня інвестицій на розвиток економіки та доведено назрілу необхідність удосконалення фінансових механізмів реалізації інвестиційної діяльності, зокрема, на основі процесів децентралізації повноважень органів державної влади.

Визначено, що ситуація, що склалася нині на ринку інвестиційної діяльності свідчить про важливість пошуку нових методологічних підходів до формування джерел фінансування

економіки. Одним із головних факторів, що гальмує економіку в Україні є дефіцит довгострокових інвестицій. Натомість, до одного із важливих етапів розвитку та успішного функціонування інвестиційної діяльності відноситься оптимізація джерел фінансування.

Теоретико-практичним підґрунтям для розробки сучасної методології інвестиційної діяльності є наукові розробки щодо пояснення певних засад державного регулювання економіки Дж. Кейнса, щодо дослідження факторів економічного росту А. Сміта, Д. Рікардо, інвестиційна теорія циклу А. Пігу, теорія інвестиційних імпульсів А. Шпитгофа, інституціональна модель конкурентних переваг М. Портера, моделі національної конкурентоздатності та інші наукові теорії, а також світовий досвід регулювання інвестиційних процесів в економіці.

Методологія дослідження інвестиційної діяльності в Україні, що використовується для визначення, порівняння та обґрунтування альтернативних управлінських рішень супроводжується здійсненням проектного аналізу. Практичним і теоретичним питанням проведення проектного аналізу розвитку інвестиційної діяльності присвячені праці як українських, так і зарубіжних науковців. У працях державних дослідників-науковців визначаються, класично, прямі методи державного регулювання та непрямі (державна фінансова політика, монетарна, фіскальна тощо). Також основними методами державного управління інвестиційної діяльності визначаються способи впливу держави на сферу підприємництва, інфраструктури ринку, некомерційний сектор економіки, з метою створення умов їх ефективного функціонування відповідно до напрямів державної економічної політики.

Для реалізації визначених у монографії мети й завдань було застосовано комплекс взаємопов'язаних загальнонаукових, міждисциплінарних і спеціальних методів, зокрема, системний; історичний; компаративний; діалектичний, логіко-семантичний; логічного узагальнення; аналізу й син-

тезу; індукції, моделювання тощо. Використання методу класифікації, поряд із методом систематизації, дало можливість узагальнити наукову літературу, нормативно-правові документи.

Теоретичні засади інвестиційної діяльності розроблялися у наукових працях: В. Беренса, Л. Гітмана, П. Самуельсона, Я. Хонко, І. А. Бланка, А. Д. Діброва, І. Й. Дороша, М. І. Кісіля, М. Ю. Коденської, І. В. Ліпсіца, О. В. Мертенса, А. А. Пересади, Г. М. Підлісецького, А. М. Плотнікова, П. С. Рогожина, Є. О. Романенка, П. Т. Саблука, В. П. Савчука, О. Ю. Старікова, Т. С. Хачатурова, В. М. Хобти, І. В. Чаплай, В. Я. Шевчука та ін. Розробка проекту представляє собою багатоетапний, складний і кропіткий процес, що включає: технічний, організаційний, інституціональний, управлінський, екологічний, комерційний, фінансовий і соціальний аналізи, що їх рекомендується розглянути в поступально-ітеративному порядку.

Кожен аспект має свої характерні особливості, що є специфічними для економіки. Основні елементи проектного аналізу формуються за локальними показниками, що відображають цілі проектів інвестиційної. На стадії інвестиційних досліджень обґрунтовуються умови, що задовольняють вимоги інвесторів і кінцевих споживачів. Організаційний аналіз обґрунтовує вибір способів встановлення взаємодії учасників інвестиційного проекту. На стадії інвестиційних досліджень, в концепції проекту відбивається кооперація взаємовідносин учасників. При розробці стратегії проекту формулюються цілі, завдання організацій-учасників інвестиційного проекту. Організаційний аналіз базується на застосуванні конкурсної системи відбору учасників інвестиційного проекту. Вибір учасників визначається характером, складністю і масштабом проекту, кількістю претендентів, вимогою оперативності вирішення питань тощо. Соціальний аналіз обґрунтовує узгодженість мети інвестиційного проекту з громадськістю, із зацікавленими групами населення. На

стадії інвестиційних досліджень визначається вплив проекту на громадські інтереси, проводиться соціальна експертиза інвестиційного проекту. У процесі соціального аналізу вивчається вплив інвестиційного проекту на зміну освітнього, медичного, культурного, транспортного обслуговувань населення навколишньої місцевості.

Інституціональний аналіз розкриває основні правила адміністрування, господарювання, міру сприяння організаційно-правових умов реалізації інвестиційного проекту. На етапі інвестиційних досліджень вивчаються політичні, правові, адміністративні чинники (постанови, закони, нормативні документи). На етапі контрактних стосунків встановлюється регламент дій учасників інвестиційного проекту. Інституціональний аналіз виявляє міру економічних свобод інвесторів, замовників та інших учасників в частині вибору і реалізації стратегії і тактики діяльності. Інституціональний аналіз служить як обмеження — умова прийнятності реалізації інвестиційного проекту. Управлінський аналіз — аудит потенційних учасників інвестиційного проекту для створення стійкої проектної команди і її взаємодії з іншими учасниками проекту. Екологічний аналіз визначає зміни і потенційний збиток довкіллю, що був нанесений інвестиційним проектом і служить для обґрунтування заходів по забезпеченню життєдіяльності людини у майбутньому. Комерційний аналіз передбачає обґрунтування найвигідніших способів просування продукції до кінцевого споживача. На інвестиційній стадії проводяться маркетингові дослідження і розробляється державна стратегія, вивчається попит і пропозиція. На стадії робочого проектування і контрактних стосунків розглядаються взаємодії із покупцями продукції. В процесі створення і реалізації будівельної продукції визначаються зміни кон'юнктури ринку і проводяться оперативні державні заходи щодо організації процесу маркетингу.

Враховуючи актуальність, складність та багатоплановість проблеми, що вирішувалась автором, отримані наукові та

практичні результати є вагомими. Монографія написана на високому науково-теоретичному рівні, узагальнює багатий теоретичний і практичний матеріали. Її стиль відповідає вимогам науковості, логічності та послідовності.

**Проректор Міжрегіональної Академії
управління персоналом, доктор наук
з державного управління, професор,
заслужений юрист України Є. О. Романенко**

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

1.1. Теоретичні засади визначення поняття та категоріального ряду державного регулювання інвестиційно-інноваційних процесів

Система управління національним господарством у будь-якій країні здійснюється за допомогою основних форм, методів і важелів використання економічних законів, а також розвитку основної продуктивної сили, формування потреб людини, створення стимулів і узгодження соціально-економічних інтересів основних соціальних груп. Основними підсистемами всієї системи господарського механізму є державне регулювання, корпоративна планованість і ринкове саморегулювання. Домінуючою підсистемою системи господарського механізму в сучасних умовах є державне регулювання економіки. Оптимальне об'єднання підсистем і властивих їм форм, методів і важелів забезпечує можливість планованого і пропорційного розвитку національного господарства.

Досвід розвинених країн світу при цьому підтверджує, що ключова роль у забезпеченні умов інноваційного розвитку, формуванні національної інноваційної системи належить державі, яка встановлює стратегічні цілі, забезпечує ресурсну підтримку, зокрема бюджетне фінансування, податкове стимулювання, кредитування тощо [1].

Визначальне значення для суспільства інновацій, а разом з ними й інтенсивний тип розвитку економіки загалом, країни світу “придбали” в період “холодної” війни, в умовах протистояння двох світових держав — СРСР і США, коли форсовані дослідження в галузі озброєння дали можливість розглядати

інновації як індикатор технічної думки, творчих можливостей і здібностей країни інтенсивно розвиватися. У цей час у США та інших західних країнах почався перехід до четвертого (для нього характерне збільшення електроприладів, у т. ч. побутового значення, створення глобальної системи телекомунікації на основі телефонного і радіозв'язку, розвиток нафтохімії, початок дослідження космосу), а потім вже і до п'ятого технологічного устрою. При цьому ресурсодобувні галузі вже не відіграють визначальної ролі в економіці цієї країни. Сьогодні у світовій економічній літературі наголошується, що на зміну "технологічній" економіці прийде і вже приходить "інформаційна" економіка, або економіка, заснована на знаннях. У зв'язку з цим основна увага держав зосереджена на створенні стратегічних планів розвитку територій. Змінюється співвідношення між виробничими і високотехнологічними галузями промисловості, активізується інноваційна діяльність на промислових підприємствах. Сьогодні інноваційний тип економічного розвитку, таким чином, є тим підґрунтям, що визначає економічну могутність країни та її місце в міжнародному поділі праці [2, с. 62]. Це сповна стосується і сучасної України. Тобто основним чинником сталого економічного розвитку та соціальної благонадійності є наука та інноваційна діяльність. Науково-технічний потенціал країни створюється зусиллями національно-технічних організацій і за рахунок світових досягнень науки і техніки. Від науково-технічного потенціалу країни залежать рівень і темпи науково-технічного прогресу [3, с. 138].

Аналіз та оцінка науково-технічного потенціалу уможливають зробити висновки про рівень економічного розвитку країни та її галузей, ступінь її науково-технічної самостійності, можливості економічного і науково-технічного співробітництва. Ключовим чинником розвитку технологічного устрою є пошук нових технологій, нових способів задоволення потреб споживачів, тобто пошук інновацій. Значущість інноваційної діяльності для економіки окремої країни полягає в її участі у